

**În atenția concurenților electorali, blocurilor,
partidelor și mișcărilor politice din Republica Moldova
Mass-media**

”Chemăm toți concurenții electorali și forțele politice din Republica Moldova, să adere la obiectivele descentralizării și autonomiei locale, precum și să-și asume angajamentul public privind implementarea în practică a acestor obiective prin semnarea prezentei declarații”

APELUL CALM

privind recunoașterea descentralizării și în calitate de prioritate legislativă/guvernamentală și asumarea din partea concurenților electorali a angajamentului de a întreprinde măsuri concrete privind consolidarea autonomiei locale din Republica Moldova

Luând în considerație situația actuală socială, politică și economică din țară extrem de dificilă, iar autoritățile publice locale se confruntă cu mai multe probleme și întâlnesc impedimente majore în dezvoltarea comunităților sale locale.

Pornind de la faptul că autoritățile publice locale, primarii, sunt cei mai apropiați de nevoile cetățenilor și unica instituție publică din stat ce se bucură de cea mai înaltă încredere din partea cetățenilor;

Convinși că fără o descentralizare și consolidare a autonomiei locale, Republica Moldova nu va putea să asigure obiectivele centrale de modernizare și europenizare pe care le anunță, pe plan politic;

Constatând restanțe majore la capitolul autonomie locală și că desconsiderarea sistematică a descentralizării și problemelor ce afectează activitatea autorităților locale, constituie una din cauzele esențiale care nu permit dezvoltarea stabilă și sustenabilă a localităților noastre, dar și a țării în general;

Fiind conștienți de răspunderea pe care o purtăm față de cetățenii Republicii Moldova, care așteaptă ca autoritățile locale pe care le aleg să dispună de posibilități, instrumente și resurse corespunzătoare pentru îndeplinirea în mod corespunzător a obligațiilor sale legale;

Considerând că dezvoltarea și modernizarea țării reprezintă o sarcină comună a întregii clase politice și guvernamentale, cât la nivel central, atât și de la cel local;

Luând în considerație: Constituția și cadrul legal în vigoare al Republicii Moldova, Carta Europeană a Autonomiei Locale, Recomandările Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei din 04.04.2019, Foaia de parcurs semnată de Guvernul Republicii Moldova și Consiliului Europei (20.04.2021), Acordul de asociere al RM la UE și alte angajamente naționale și internaționale în vigoare din domeniul descentralizării și democrației locale:

Noi, primari și aleși locali, reprezentanți ai comunităților locale din Republica Moldova, întruniți sub egida Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), în legătură cu viitoarele alegeri parlamentare, ne adresăm tuturor concurenților electorali și întregii clase politice, cu următorul APEL:

1. Salutăm și susținem interesul sporit al concurenților electorali față de administrația publică locală și includerea în listele electorale a primarilor și altor reprezentanți ai administrației publice locale. Credem ca a venit timpul și este un semnal de regândire și recunoaștere a locului și rolului administrației publice locale din Republica Moldova. Suntem siguri că un număr mai mare de aleși locali din Parlament cu experiența sa remarcabilă în cunoașterea și soluționarea problemelor cetățenilor, va constitui o valoare adăugată și va asigura conectarea legislativului la realitățile din teritoriu.

2. Chemăm toate forțele politice din Republica Moldova la unitate, responsabilitate și cooperare în jurul procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale care vizează creșterea capacităților și îmbunătățirea vieții la nivel local. Modernizarea și dezvoltarea țării, începe de la comunitățile noastre locale.

3. Cerem tuturor concurenților electorali, recunoașterea și fixarea în programele sale electorale, a descentralizării și autonomiei locale, în calitate de condiție și prioritate de bază pentru dezvoltarea satelor și orașelor din Republica Moldova.

4. Solicităm asumarea din partea tuturor concurenților electorali a unui angajament expres public în favoarea unor măsuri concrete de consolidare a autonomiei locale organizaționale, instituționale, financiare, economice etc. În special cerem:

- alocarea directă în bugetele locale a impozitului din venitul persoanelor juridice (IVPJ) colectate în teritoriul respectiv în volum de: cel puțin 10% pentru bugetele mun. Chișinău și Bălți; cel puțin 15% pentru bugetele municipiilor și orașelor reședință de raion; cel puțin 50% pentru bugetele orașelor și satelor (comunelor).;
- creșterea defalcărilor de la impozitul pe venitul persoanelor fizice (IVPF) pentru orașe și municipii de la 50% la cel puțin 75%
- asigurarea dreptului APL la politici proprii de cadre și remunerare, inclusiv revizuirea sistemului de remunerare și stimulare în conformitate cu principiile autonomiei locale în vederea asigurării unor garanții și flexibilități suficiente pentru realizarea funcțiilor legale.
- impulsionarea procesului de delimitare, înregistrare și evaluare a proprietății municipale/locale.
- depolitizarea fondurilor naționale de investiții și repartizarea lor după criterii obiective și crearea unui fond național de acoperire a contribuțiilor pentru proiecte mari de infrastructură câștigate de către APL
- reducerea controlului administrativ, judiciar și politic asupra APL
- alte direcții și măsuri propuse de CALM: conform linkului de mai jos și anexei la prezenta declarație;

5. Cerem ca concurenții electorali să își asume în discursul său public în discuțiile cu cetățenii, dar și în viitorul program legislativ/de guvernare realizarea acestor obiective, prin oferirea șansei autorităților locale de a-și realiza mandatul , de a dezvolta colectivitățile locale și de a oferi cetățenilor noștri posibilitatea reală de a locui decent acolo unde s-au născut și de a fi alături de oamenii lor dragi.

6. CALM propune tuturor concurenților electorali și partidelor politice care își doresc să accedă în Parlament și să contribuie cu adevărat la asigurarea unei bunăstări reale pentru cetățeni, să studieze și să ia în considerație viziunea și propunerile concrete ale CALM privind reforma APL, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale consultate cu participarea largă a APL și conectate la realitățile din Republica Moldova (propunerile CALM pot fi accesate la următorul [link https://www.calm.md/categorie/propunerile-calm/?fbclid=IwAR3lrDpS7veePtrctZam6y0FvYrm9FWKEcd3es55M7KzJLi0G85BqHXs8aY](https://www.calm.md/categorie/propunerile-calm/?fbclid=IwAR3lrDpS7veePtrctZam6y0FvYrm9FWKEcd3es55M7KzJLi0G85BqHXs8aY))

7. Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), declară deschiderea, dorința și disponibilitatea sa de a coopera și se implica constructiv cu toate forțele politice interesate în avansarea procesului de descentralizare și autonomie locală. CALM este deschis tuturor concurenților electorali și forțelor politice, care sunt gata să-și asume angajamentul expres în domeniul descentralizării și autonomiei locale, pentru a discuta problemele APL și contribui la identificarea soluțiilor. În cadrul acestor întruniri, concurenții electorali vor putea să-și prezinte angajamentul, viziunea sa și măsurile concrete care urmează a fi întreprinse în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale reale.

8. Chemăm toți concurenții electorali și forțele politice din Republica Moldova, să adere la obiectivele descentralizării și autonomiei locale, precum și să-și asume angajamentul public privind implementarea în practică a propunerilor concrete ale CALM menționate în textul declarației și anexa sa, prin semnarea prezentei declarației.

Membrii biroului executiv al CALM

25.05.2021

Anexă: propuneri și măsuri prioritare concrete care pot și trebuie să fie realizate în regim de urgență

Propuneri și măsuri prioritare concrete care pot și trebuie să fie realizate în regim de urgență:

a) În domeniul consolidării autonomiei organizaționale și funcționale (organigrama și statele de personal):

- eliminarea contradicțiilor legale și interdicțiilor APL de a stabili în mod autonom organigrama și statele de personal, prin oferirea dreptului de a decide de sine stătător numărul și statele de personal necesare, în dependență de particularitățile și necesitățile localității respective.
- Asigurarea libertății reale și totale pentru APL de a-și stabili propria structură și organigramă, în dependență de mărimea localității și resursele disponibile.
- Asigurarea libertății și dreptului APL la sisteme proprii de remunerație/stimulare în conformitate cu eficiența activității și veniturile proprii
- Eliminarea contradicțiilor și confuziilor actuale în domeniul premierii în cadrul APL.
- Revizuirea sistemului de remunerare și stimulare în conformitate cu principiile autonomiei locale în vederea asigurării unor garanții și flexibilități suficiente pentru realizarea funcțiilor legale.
- Asigurarea dreptului APL la politici proprii de cadre și remunerare.
- stabilirea cu titlu de recomandare a unei cote din bugetul local care să fie destinată cheltuielilor de personal.
- revizuirea condițiilor de salarizare, acordare de concedii, pensionare și alte măsuri de protecție socială pentru primari/aleși locali în vederea asigurării unui statut social corespunzător unei autorități publice locale;
- revizuirea statutului actual al funcționarilor din cadrul APL în vederea delimitării lor de funcționarii din cadrul autorităților publice centrale, stabilirii unor reguli speciale și acordării competențelor depline APL de a influența procesul de angajare, promovare, stimulare și concediere a funcționarilor locali.

b) În domeniul consolidării autonomiei financiare:

- Stabilirea prin lege organică a unui nivel minim de venituri fiscale, estimate ca pondere în PIB care să fie asigurate anual, fie prin creșterea spectrului taxelor locale, sau prin stabilirea unor defalcări din impozite și taxe de stat;
- Includerea în calculul defalcărilor a cel puțin 4 taxe și impozite de stat (TVA, IVPF, IVPJ, Accize) într-o proporție rezonabilă;
- Creșterea defalcărilor de la Impozitul din Venitul Persoanelor Fizice (IVPF) în bugetele orașelor/municipiilor până la 75%;
- Includerea în categoria veniturilor bugetelor locale/municipale a impozitului din venitul persoanelor juridice (IVPJ) colectate în teritoriul respectiv, pentru a asigura creșterea motivației APL de a dezvolta mediul de afaceri local, atragerea investițiilor, precum și pentru a dezvolta legătura strânsă între mediul de afaceri și APL. În special, se propune defalcări în volum de: 10% pentru bugetele mun. Chișinău și Bălți; 10% pentru bugetele municipiilor și orașelor reședință de raion; 25% pentru bugetele orașelor și satelor (comunelor).
- Implementarea sistemului de colectare a IVPF la locul de domiciliu;
- Eliminarea tuturor scutiilor aplicate de stat pentru impozitele și taxele locale, cu transmitere a acestor competențe către APL. Inclusiv anulare scutiilor de la plata impozitelor, taxelor locale și a altor plăți (chirie) stabilite în mod unilateral și fără careva compensare de către Parlament pentru astfel de agenți economici prosperi precum: Moldtelecom, Poșta Moldovei, MoldSilva și altor agenți economici de stat, precum și a întreprinderilor Union Fenosa, MoldovaGaz etc.
- Dezvoltarea pieței împrumuturilor municipale, inclusiv obligațiuni municipale, împrumuturi pe termen lung, fonduri mixte, garanții și alte instrumente relevante pentru investiții în infrastructură
- Revizuirea mecanismului de transferuri cu destinație specială pentru infrastructura drumurilor locale, luând în considerație că construcția și întreținerea drumurilor locale reprezintă a competență proprie care urmează a fi finanțată din transferuri cu destinație generală.

d) În domeniul consolidării autonomiei locale patrimoniale:

- adoptarea legii privind proprietatea unităților administrativ-teritoriale, prin care să fie reglementat detaliat regimul juridic al patrimoniului local, modul și procedura de delimitare a bunurilor domeniului public și privat local, registrul patrimoniului UAT, etc.;
- Impulsionarea procesului de delimitare a proprietății de stat și a proprietății UAT;
- clarificarea statutului resurselor naturale locale, obiective acvatice, cariere etc. în vederea recunoașterii drepturilor APL.
- modificarea cadrului normativ și deblocarea procesului de înregistrare a bunurilor imobile proprietate UAT;
- modificarea sistemului de distribuire a beneficiilor rezultate din valorificarea resurselor naturale, cu includerea APL în acest sistem.

- crearea unui mecanism la nivel local de evidență și înregistrarea a datelor cu privire la obiecte de infrastructura inginerească.
- elaborarea unor mecanisme juridice de soluționare a problemei cu bunurile repartizate la cota valorică.
- revizuirea modalității de a stabili prețul normativ asupra terenurilor, inclusiv a modului de stabilire a coeficientului pentru privatizarea terenurilor aferente, în vederea oferirii dreptului APL de a stabili prețul în dependență de prețul de piață din regiunea respectivă, interesul de a atrage investitori sau de a acumula surse la bugetul local;
- revizuirea cadrului legal din domeniul cadastrului imobiliar în vederea creșterii accesului APL la informația cadastrală și reducerii costurilor și plăților APL pentru înregistrare patrimoniului local și alte operațiuni cadastrale;

e) În domeniul descentralizării economice:

- Descentralizarea instrumentelor economice: cadrul pentru politici economice locale autonome
- Crearea unui cadru strategic de dezvoltare economică locale: scopuri, condiții și resurse. Asigurarea accesului nediscriminatoriu la resurse în baza principiului asigurării celei mai bune performanțe
- Crearea unui mediu sănătos de concurență în cadrul și între APL/servicii publice și instituțiile administrate de APL
- Crearea unui cadru stimulatoriu de încurajare a inițiativei private de către autoritățile centrale, în același timp asigurând dreptul la decizie privind folosirea la nivel local a instrumentelor dezvoltate în acest cadru la discreția autorităților locale, în baza strategiilor elaborate
- Creșterea accesului la creditele oferite de băncile comerciale naționale și la finanțările în cadrul proiectelor regionale
- Depolitizarea fondurilor naționale de investiții și repartizarea lor după criterii obiective. De ex. repartizarea către APL conform unor criterii clare a cel puțin 50% (de ex. per capita +...alte criterii) din toate resursele naționale destinate investițiilor capitale cu aplicare coeficienților de mărire pentru comunitățile locale din mediul rural (modelul UTA Găgăuzia și a fondului rutier)
- Crearea unui fond național de acoperire a contribuțiilor pentru proiecte mari de infrastructură câștigate de către APL (modelul UTA Găgăuzia). Orice UTA care câștigă un proiect de infrastructură, urmează să beneficieze direct și neîntârziat de acoperirea integrală a contribuției din acest fond.

f) În domeniul reducerii controlului abuziv administrativ, politic și judiciar asupra APL

- eliminarea controlului excesiv administrativ, politic, judiciar asupra APL conform recomandărilor exprese a Consiliului Europei.
- reglementare detaliată a controlului administrativ și activității tuturor organelor de control în raport cu APL, pentru a exclude posibilitatea interpretărilor improprie/lărgite, cadrului legal, dublărilor de controale cu aceeași tematică și respectiv – a reduce posibilitatea amestecului și abuzurilor din partea organelor de control în raport cu APL;
- revizuirea cardinală a sistemului actual de control administrativ asupra APL în direcția reducerii numărului de organe de control, stabilirii unor termene și reguli clare de efectuare a unor controale.
- Introducerea unor practici de suspendare a oricărui control până la primirea unei interpretări legale oficiale, în situația unor confuzii și contradicții legale, puse la baza controalelor administrative.
- stabilirea expresă în Lege a interdicției de a lărgi limitele/obiectele controalelor, precum și a unor sancțiuni exprese pentru astfel de cazuri.
- stabilirea/completarea unor sancțiuni/responsabilități juridice pentru organele de control și reprezentanții acestora, în cazul organizării de controale nemotivate sau în baza unor temeuri vădit derizorii; târăgănarea controalelor; aplicare nemotivată a sancțiunilor.
- corelarea sancțiunilor materiale aplicabile reprezentanților APL cu nivelul lor de salarizare/și de existență și gravitatea abaterilor constatate.
- garantarea drepturilor și libertăților fundamentale (viață, libertate, sănătate) prin respectarea statutului de ales local și neadmitere unor măsuri preventive radicale fără acceptul consiliilor locale
- revizuirea sancțiunilor abuzului, neglijenței și depășirii de atribuții în vederea eliminării abuzului și subiectivismului din partea organelor judiciare în raport cu APL.
- revizuirea cadrului legal din domeniul penal, a temeiurilor de intentare a dosarelor penale și monitorizarea cazurilor de aplicare disproporțională/abuzivă a măsurilor preventive (arestului) de către organele judiciare în raport cu APL.
- reexaminarea principalelor articole a codului penal invocate față de conducătorii și reprezentanții APL: art. 370 (abuzul de putere sau de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) și art. 329 (neglijența în serviciu), în vederea precizării lor și limitării oricărei posibilități de interpretare lărgită și abuzivă a acestor prevederi legale.